

Metin Şenbil ile İlhan Tekeli Üzerine: “Türkiye’de şehircilik bugüne kadar bilim alanı olarak gelişip serpilebilmişse, bunda İlhan Tekeli mesaisinin katkısı büyüktür.”

Bize İlhan Hoca’yla ne zaman, nasıl tanıştığınızı anlatır mısınız?

İlhan Hoca’yla, öğrencilik yıllarımızda tek taraflı tanımamız söz konusu. Öğrenciliğinden aklımda kalan, İlhan Tekeli benim için “beyaz saçlı” hocaydı. Benim öğrencilik dönemimde (1991-1995), lisans dersleri vermez, yüksek lisans, doktora derslerine girerdi. O zamanları, ne çok kitap yazıyor, sağda solda konuşmaları oluyor, bize de ders vermesini isterdim. Sonrasında yüksek lisansta tanışma fırsatımız oldu hocayla. Yüksek lisansa ne zaman başladım? 1995 senesinde. Zannedersen, 1996 senesinde de dersini aldım. Ben, o zaman çalışıyordum. Bizde, şehir plancılarında kimsenin lafını sözünü etmediği, etmekten kaçındığı bir ekmek kavgası vardır; çetindir. Bir özel şirkette çalışıyordum, şirketin Bodrum Belediyesi’nde almış olduğu bir iş üzerine inşaat ve iskan ruhsatlarına ait veri tabanı oluşturmuştuk. Çok çalışkan bir sınıf arkadaşım (Sinan Atasagun: sınıfımızda herkes onu dalgacı zannederdi, ama ancak kutsal kitaplarda geçecek kadar çalışkandır), zehir gibi bilgisayar bilgisi olan bir diğer sınıf arkadaşım (Devrim Ersanlı: Alice’in sıfır ve bir dünyasından bir lord) yanı sıra ben çalıştık Bodrum’da. Hatırlıyorum da bir buçuk yıl sigortamız olmamış o dönemde. Böyle bir zamanda İlhan Hocamızın Ankara’daki dersine de gidiyorduk, geliyorduk gücüm nispetinde. Sağ olsun, hocamız anlayış göstermişti o zaman, bir ödevle beni geçirmişti. Evet, bunlar unutulmuyor, mih gibi hafızada kalıyor. Onun dışında hocanın çeşitli yerlerde yaptığı konuşmalara giderdik. Bunların ötesinde kişi olarak tanışmam 2009-2010 senelerindedir açıkçası.

İlhan Hoca nasıl bir kişiydi ve nasıl bir hocaydı?

Hoca olarak babacandı, dersine koşa koşa gelen havasını hatırlıyorum. Klasik ders hocasından ziyade, konuya hâkim, dersini irticalen anlatan, o yıla ait çalışılmış notları elinde olan bir hoca. Son dönemde bizde bir hoca tipi gelişti; bu tip hocalar, genelde hazırladıkları sunumu yansıtıcıdan okur, sırtı da öğrenciye dönüktür. Ben planlama bölüm başkanlığı yaptığım dönemde öğrencilerimiz bundan şekvaciydılar. Ben ise İlhan Tekeli'ye öykünmeye çalıştım hep; bu konuda ondan öğrendiğim yegâne şey şudur: önce hazırlan, ama iyi hazırlan, yaz, ama iyicene oku, yine yaz, sonra da derste “şovunu” yap. Ders, bilgiye hâkim olan hocanın, öğrenciyle yüz yüze etkileştiği zaman mekân kesişimi olmalıdır bana göre. Hoca öğrenciye kapı açabilmelidir ya da her öğrenci hocada bilgiye açılan bir kapı bulabilmelidir. İlhan Hocanın derslerinde ben bunu buldum, yıllar sonra konuşmalarımız da böyle oldu. İrticalen konuşması, beni cezbeden konulardan birisidir. Öğretim üyeliğim zamanında derste elimdeki notlara bakmadan ama ona sadık olarak dersimi anlatabilmiş olmak, dersten çıktığımda bu dersi iyi yaptım demem için gerekli koşullardan birisi olmuştur. Hocanın bana yaptığı en temel katkılardan birisi budur.

2009-2010'da eşim Emine Hoca'yla (Prof. Dr. Emine Yetişkul) Japonya'dan henüz dönmüştük. Japonya da bir 10 seneye yakın kaldık; bu süre içinde Kyoto Üniversitesi'nde doktora yaptık. Doktora sonrasında Emine Hoca, Kyoto Üniversitesi'nde, ben ise Hiroşima Üniversitesi'nde araştırma asistanı olarak çalıştık; araştırma görevliliği ile yardımcı doçentlik arasında düzeye geliyor Türkiye'de. Bu dönem zarfında bir dönem Kaliforniya Üniversitesi'nde de bulundu Emine Hoca. Çok disiplinli, alanının da en iyileri arasındaki hocalarla çalışma fırsatı bulduk açıkçası. Öyle bir noktaya geldik ki ya kalıp devam edecektik, ya da Türkiye'ye dönecektik. Biz dönmeyi tercih ettik. Bu dönemin sonuna doğru, internet üzerinden sipariş vererek Türkiye'den kitap getirme imkânını da keşfettik. Bir de baktık ki İlhan Hoca, Tarih Vakfı-Yurt Yayınları'ndan seri kitaplar çıkarmaya başlamış. Bu kitap serisi, en son ortak yaptığımızı da sayarsak, 26 kitaba erişerek külliyat niteliği kazandı artık. El memlekette biz de bir iki almaya başladık. Bu kitaplar uzun giriş yazılarıyla açılışı yapılan, eski yazıları belirli temalar altında bir araya getiren kitaplar; toplu eserler şeklinde bir araya gelmişler. Toplu eserleri okuduğunuzda, yatayda çok geniş bir alanı kaplayan ve derinlikli yazılar olduğunu fark ediyorsunuz. Türkiye'ye döndüğümüzde de bir e-posta attım hocaya. O aralar benim bir hiperaktivitem vardı; hala da var ya, neyse... Gerçekten kimi zamanlar çok aktifimdir. Hocaya bir e-posta, biz geleceğiz yanınıza falan diye. Gazi'den bir grup hoca arkadaşlarla gittik. Hocayla derinlemesine

tanışmamız bu şekilde gerçekleşti. Çok iyi karşıladı bizi, sağ olsun. Hocam dedik, bir sürü kitap çıkardınız. Yazdıklarınız 70'lerden, 60'lardan bugüne kadar olan yazılar. Bizim bu yazıları günümüz sorunlarıyla ilişkilendirmek istiyoruz. Zira günümüz problemleriyle de o zamanki problemler birçok açıdan örtüşüyor. O zaman Sn. Bülent Tanık da Çankaya ilçe belediye başkanıydı. Afiyette olsunlar, o da bizi destekledi, sohbetlerimizi videoya kaydetme imkânı sağladı. Çalışmayı, hepsi şu an Gazi'de profesör olan arkadaşlarımızla gerçekleştirdik. Spontan gelişen bu projeye "İlhan Tekeli ile Günümüz ve Geleceğe Dair" ismi koyduk, söyleşi grubumuza da bunun ekibi ismi verdik; sohbetlerimiz nehir söyleşi şeklinde geçti. Bu gönüllü proje sayesinde İlhan Hoca ile bizim tanışıklığımız başlamıştır. Kendi namıma, kişi olarak İlhan Hocayı yakından tanıma fırsatını, bu proje esnasında bulduğumu söyleyebilirim. Tabii Hocanın toplu eserlerinin ilk otuz, kırk sayfasının hepsini okudum; bu giriş yazıları sohbetlerimizde çıkış noktamız oldu. Onlarla, hocanın önüne oturunca, daha başka bir bakış açısına sahip oluyorsunuz ve sorular sordukça da onu çok yakından tanıma imkânınız da doğuyor. Rahatlıkla söyleyebilirim ki o sayfalar bir bilim insanının onurlu hayat hikâyesini de taşımaktalar; bu nedenle ağırdır o sayfalar. Sağ olsun, bu vesileyle İlhan Hoca kendi dünyasına ve yakın çevresine bizleri de dahil etti.

İlhan Hoca'nın farklı çizgileri var. Bilim çizgisi, demokrasi çizgisi, tarih çizgisi gibi. Siz bu çizgilerin hangisinde berabersiniz, hangi alanlarda birlikte, çalışmalar yaptınız?

2010'lar sonrasında İlhan Hoca'yı tam olarak tanıdık ve yakın çevresinde olma şansını elde ettik dedim. İlhan Tekeli ile Günümüz ve Geleceğe Dair Projesi dışında, İzmir'de İlhan Hocanın içinde bulunduğu bir çalışmaya katılma fırsatı buldum. Bu projede aşağı yukarı iki, iki buçuk sene İlhan Tekeli'nin kolaylaştırıcılığında birçok akademisyenle birlikte çalışma fırsatı buldum. İlhan Hoca, 2004-2019 yılları arasında İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı yapan Aziz Kocaoğlu'nun başkan danışmanlığı görevinde de bulunmuştur. Bana göre bu zaman zarfında İzmir'de Sn. Kocaoğlu başkanlığının kendine has özellikleri ile harmanlanan, İlhan Tekeli'nin teorik çerçevesini çizdiği bir belediyecilik anlayışı gelişti; İlhan Hoca bu modele "İzmir Modeli" adını vermiştir. Aslında İlhan Tekeli'nin 1970'lerde fikri altyapısına büyük katkı verdiği toplumcu belediyecilik modeli vardır; dönemin belediye başkanları Erol Köse (İzmit), Vedat Dalokay (Ankara) ve Ahmet İsvan (İstanbul) aracılığıyla da uygulama alanları elde etmiştir. İzmir Modeli'ni toplumcu belediyeciliğin devamı niteliğinde, onun 21.yy sürümü, günümüz koşullarına uyarlanmış hali olarak görüyorum. İzmir gibi kendine has özellikleri olan bir

yerde uygulanabildiği için “İzmir Modeli” olarak ayrılmıştır, orası ayrı. Bu model kapsamında altyapı, bölgesel ulaşım, kırsal kalkınma vb. alanlarda uygulanan politikalar bütünü Türkiye ve Dünya için yeni bir yerel yönetim önerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. İzmir Modeline ilişkin çalışmalar İzmir Akdeniz Akademisi’nden yayınlandı; akabinde İzmir Modelinin sempozyumu ve diğer çalışmaları da oldu. İlhan Tekeli ile bu çalışmaların hepsine iştirak ettim, katıldım.

Bunların dışında, İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı çalışmaları var. Vakıf 2018 yılında kuruldu. İlhan Tekeli ile Günümüz ve Geleceğe Dair ekibi ve Murat Güvenç Hocanın vakıf kurucuları olduğu bir süreç yaşadık, Tekeli Hoca da bu sürecin gözlemcisi oldu diyebilirim. Burada vakfın kurucuları adına konuşmam uygun olmaz. Öte yandan İlhan Tekeli’nin kurumsal kişiliğini temsilen geniş mütevelli heyeti de var. Bu heyet içinde İlhan Tekeli’den yaşça küçük 58 fikir işçisi var. Heyet içindeki tek istisna hocanın aile üyeleri; sekiz yaş büyüğü olan ağabeyi Sn Doğan Tekeli ve mahdumu Sn Faik Tekeli’de mütevelli heyet üyeleri olarak aramızda. Ben asıl kurucular olarak mütevelli heyetini görüyorum. Zira onların bize verdiği güç ve cesaret ile bu işe giriştik, kuruluşun ameliyesini yaptık ve devamını getirdik. Bu bir avuç insanın şehircilik kültürü alanındaki toplumsal katkıları, İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı’nın kuruluşu ile yukarılara çıkardıklarını rahatlıkla söyleyebilirim.

Siz de biraz önce İlhan Tekeli’nin farklı çizgileri olduğunu belirttiniz. Kendi çalışma alanımı temel alarak ifadenizi şu şekilde şu şekilde formüle edebilirim. Türkiye’de şehri ele alan kim varsa İlhan Tekeli’yi bilir. Şehir ekonomisini ekonomistler, şehir tarihini tarihçiler, şehir sosyolojisini de sosyologlar çalışabilir, şehir jeolojisini mühendisler çalışabilir; her kim ki bu konulara adımını atar, muhakkak İlhan Tekeli çalışması ya da çalışmalarıyla karşılaşır. Emin olunuz bu çalışmalar onlar için ufuk açıcudur. Maruf olduğum birçok çalışmada bunu bizzat gözlemliyorum; ya okudum ya da konuşmalara şahit oluyorum Tekeli etkisine. Türkçede bu kadar geniş bir alanda referans gören, şehircilik alanında başka bir kişi olduğunu zannetmiyorum. Tekeli’nin her dalda kendi üslubuna uygun çalışmaları var. Bu çalışmalar, örneğin beni bir şehirci olarak etkilediği ve yönlendirdiği kadar, ilgili dalda çalışan ve uzmanlaşmış kişilerin dikkatini çekecek kalitede olduğunu da rahatlıkla söyleyebilirim. Tekeli hocamızla en son mesaimiz İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı diyebilirim Burada benim muradım, Tekeli’nin farklı alanların bileşkesi olma özelliği doğrultusunda faaliyetlerine devam etmesidir.

İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı neden ve nasıl kuruldu biraz anlatır mısınız?

Altmış seneyi aşan bir fikir işçiliği var İlhan Tekeli'nin. Biraz önce ifade ettim, Türkiye'de şehircilik bugüne kadar bilim alanı olarak gelişip serpilebilmişse bunda İlhan Tekeli mesaisinin katkısı büyüktür. Bu mesainin geleceğimizi aydınlatacağı da açık, zira burada büyük bir birikim söz konusudur. Türkiye'de şehircilik geleceğe taşınırken, buna ışık tutacak, yol gösterecek olan İlhan Tekeli'nin kurumsal kimliğidir. Vakıf bu ışık tutma eyleminin aracı olarak düşünüldü diyebilirim. Açıkçası, birçok değer verdiğimiz şahsiyet var alanımızda; onları küçültmek anlamında zinhar söylemiyorum ama şaka yollu da olsa diyebilirim ki İlhan Tekeli ismi alanımızın korunması gerekli (yaşayan) kültür varlığıdır. Camiamız devam edecekse, İlhan Tekeli isminin ortaya koymuş olduğu ilkeleri koruyabilmeli, bu ismin ortaya koymuş olduğu çalışmaların açtığı yolları ilerletebilmelidir.

Hocanın bizim alanımızın derinleşmesine, zenginleşmesine neden olan arka planı ileriye götürmek gelecek nesillere taşımak istedik. Nedir bu arka plan? Devamlı çalışmak, merak etmek ve sorgulamak, yazmak, yazarken öğrenmek ve yine sorgulamak. Bir şekilde insanlar bugün var, yarın yok. Tekeli isminin şehircilik camiamız için bir sürekliliğin taşıyıcısı olması gerektiğine inanıyoruz. Bize yol gösteren fenerin ışık saçmaya devam etmesi gerekiyor. İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfının arkasında yatan nedenleri tam da burada toplayabiliriz. Bu fenerin ziyasının, müşterek eylemimizdeki gönüldaşlık olduğunu biliyorum. Bunun da kendi içerisinde tabii birtakım farklı kulvarları muhakkak olacaktır. Vakıf kuruluş senedimizde de belirtildiği gibi İlhan Tekeli'nin demokrasi, yerel yönetimler, üniversite, yükseköğretim gibi konularda yazmış olduğu yazılar doğrultusunda çalışmaların yapılması söz konusudur.

Aktif olarak şu anda vakıfta hangi çalışmalar yapıyor?

Vakfın kuruluşuyla ilgili bazı anekdotlar da var onlarla devam edeyim. Bir insana senin adına vakıf kuralım demek gerçekten zordur. Halen Kadir Has Üniversitesi'nde İstanbul Araştırmaları Merkezinin başında çalışmalarına devam eden Murat Güvenç hocamızı 2013 yılı başlarında Ankara'ya davet ettiğimiz bir günü fırsat bildik günümüz ve geleceğe dair ekibi olarak -bu ekibe Emine Hoca da dâhildir. Murat Hoca, İlhan hocanın hem öğrencilerinden hem de ODTÜ'de yakın çalışma arkadaşlarından, benim de yüksek lisans hocam; şu an vakfımızın da başkanı kendisidir. Davet ettiğimiz gün Murat Hoca TEPAV'da gayet leziz, bilgi dolu bir sunum yaptı. Sağ olsun o gün

TEPAV’da Dr. Tunga Köroğlu ev sahipliği yapmıştı bize. Murat Hocanın kartografya, sayısal teknikler, mekânsal istatistik ve genel şehircilik konularında çok değerli çalışmaları vardır. Şu sıralar, yanlış bilmiyorsam, mesleklerin tarih içindeki mekânsal değişimi üzerine İngiltere’de önemli bir çalışmaya da katkı sunuyor.

Büyüğümüz olduğu Murat Hocaya daha önce açmıştık konuyu diye hatırlıyorum. İlhan Hocanın çalışmalarının devamlılığını sağlamak için vakıf kurmak isteğimizi iletmıştik kendisine. Aslında biz bunun planını günümüz ve geleceğe dair çalışması esnasında yapmıştık ama araya epey zaman girdi. Murat Güvenç sunum yaptığı akşam hocayla beraber oturduğumuzda bu sefer İlhan Hocaya vakıf fikrini topluca açtık. İlhan Hoca da bizim teklifimizi samimiyetle kabul etti. Onun da onayını aldıktan sonra kuruluş hazırlıklarına başladık. Uzun bir süreyi aldı. Arada ben bir Amerika’ya gittim, geldim falan. Vakıf kuruluşu 2018’de gerçekleşti. Vakıf kuruluşu esnasında, ki zor bir süreçtir, hiçbir aşamada profesyonel destek almadık. Vakıf senedini de kendimiz yazdık, İlhan Hocamız kontrol etti. Acemilikten kimi hususları eksik fazla yazdığımızı hatırlıyorum, olsun. Bu arada mütevelli heyeti belirlendi. Mütevelli heyetinde hocayla aynı jenerasyondan olanlar yok, daha çok bizim jenerasyon ile hocanın jenerasyonu arasındaki isimler var. Hepsiyile birebir temasa geçtik, olurlarını aldık. Vakıf senedini Ankara 18. Notere tescil ettirdik, vakıf siciline yazılması amacıyla asliye hukuk mahkemesi nezdinde dava açtık. Bizim fakültenin (Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi) bulunduğu Maltepe’den adliye ek binasının olduğu Dışkapı’ya bizzat yürüyerek gittiğimi hatırlıyorum. Mahkemeye dilekçeyi verdik, mahkeme günü tayin edildi, mahkemeye çıktık. Hatta hâkim üniversite kuracak mısınız diye bir soru sorunca, şaşkınlıktan birbirimize bakarak kalakaldık, cevap veremedik. Bu iş için milyonlarca lira gerekiyor; biz ise hin-i hacette bin liramız varsa seviyoruz. 28 Eylül 2018’de İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfının kuruluşu resmî gazetede yayımlandı. Mütevelli heyet toplantımızı 2018 Kasım ayında yaptık. O zamandan bu zamana vakıfta birtakım işler yapmaya başladık. İlk başlarda belirli bir adresimiz, yerimiz, yurdumuz yoktu. Elimizde bir tane dosya dolanıyoruz, İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı diye. 70’li yıllardan beri, hatta 60’ların sonlarından itibaren, İlhan Tekeli’nin yakın çalışma arkadaşı ve dostu Yiğit Gülöksüz hocamız, aynı zamanda Oran Onbir Evler’de hocanın komşusu. Aynı yerde Yiğit Gülöksüz’ün iki evi var; biri boştu o zaman. Sağ olsun Yiğit Hocamız, o evin kullanımını bize tahsis etti. Böylece vakıf mekânımıza da kavuşmuş olduk. Buranın ismini “Yiğit Gülöksüz İmece Evi” olarak belirledik. İlhan Tekeli’nun yanı sıra Yiğit Gülöksüz ismini de bir şekilde vakfımıza kazandırmış olduk. Vakfa olan destekler tamamı ile gönül

esasına dayalı; bin lira, bin beş yüz lira, yirmi lira fark etmiyor. Tabii Tekeli'nin yanında birçok önemli insan var. Tarık Okyay var, çok önemli bir öğrencisi, uzun yıllar birlikte çalışma yaptıkları Selim İlkin var. Zamanla bu değerli isimlerin cümlesini bir şekilde vakfa kazandıracağız.

Biz dikeyde örgütlenen değil, yatayda örgütlenen bir vakıfız. Esnek örgütlenmiş bir yapımız var. İki ana aktivite belirlendi senedimizde. İlki İlhan Tekeli Şehircilik Bienali. 2021'de yapmayı planladığımız şehircilik bienalinin hazırlık çalışmalarını yürütüyoruz. Bienali sürekli yapacağız. Önümüzdeki bienalde 1996 yılında gerçekleştirilen Habitat II'yi ana tema olarak belirledik. Habitat II, Türkiye'nin cumhuriyet tarihinde yapmış olduğu en büyük uluslararası toplantıdır. Birleşmiş Milletlerin üye tüm ülkelerinin temsilcilerinin bulunduğu, Türkiye'nin de ev sahibi olduğu ilk toplantı diyebiliriz. Toplantı başından sonuna Yiğit Gülöksüz başkanlığında bir ekibin sorumluluğunda gerçekleşmiştir. Ekibin içinde İlhan Tekeli de vardır. Açılış gösterisi de görkemli olmuş bu nedenle. Havai fişek gösterisi, kılıç kalkan ekibi, semazenler, halk müziği yanı sıra Itri'nin eserleriyle Habitat II, bir tanıtım kampanyası da olmuştur. Aynı zamanda 1980 askeri darbesinin etkileri de bir şekilde silinmeye çalışılmıştır.

Habitat II öncesinde Türkiye'de uluslararası etkinlikler çok yapılmamıştır ya da bu ölçekte hiç olmamıştır denilebilir. Bu nedenle HABİTAT'a katılan o entelejansiyanın örgütlenmesi çok önemli. Biliyoruz ki HABİTAT II'de İlhan Tekeli'nin katkısı çok büyük. Dünyaya bu vesile ile kazandırılmış kavramlar da var. Velhasıl Türkiye açısından dönüm noktası niteliğinde olan bu çalışmanın da anılması, geriye bakarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Vakıf olarak HABİTAT II'nin sözlü tarih çalışmasını da başlattık. Habitat II'nin devamında Türkiye'de neler yapıldı veya yapılmadı. HABİTAT II bize neler kazandırdı gibi farklı boyutlarda çalışmalara başladık. Bunu zannedersem uzun bir süre işleyeceğiz gibi. Yirmi yıl sonra 2016 yılında HABİTAT III gerçekleştirildi. Onunla ilişkilendirebilmemiz lazım bu çalışmalarını. İsimleri temsili olarak kullanacak olursak, Habitat II'deki İlhan Tekeli ile Habitat III'deki Richard Sennett arasında bağı kurarak geleceğe bir menfez açabileceğimizi düşünüyoruz. Aslında İlhan Hocanın son dönemde çalışmamızı istediği konular da burada yoğunlaşıyor bence.

Öte yandan düşünce paylaşım platformumuz mevcut. Vakıfta aralıklarla daha önce ayda bir platform çalışması yapalım dedik. Örgütlenmesi biraz zor olsa da bir şekilde gidiyor. Bizim akademide özellikle son dönemde biraz durgunluk ve cansızlık var. Bu nedenle vakıfta yaptığımız çalışmalar en azından bana çok heyecan veriyor. Kendimi öğrenci gibi hissediyorum. Çay ser-

visi dahi yapıyorum, koskoca adam çay servisi yapmaz gibisinden söyleyenler de olmuyor değil. Bense seve seve yapıyorum bunları, hele hocayla çay kahve eşliğinde tartışmak, ara ara şakalaşmak, birlikte düşünmek güzel şeyler. İki lafın belini kırmak, bunu demek istiyordun, a öyle miydi kabilinde şakalaşmalar, kitap tavsiyeleri, makaleler üzerine konuşmalar adeta vakfı akademik kulüp haline getiriyor. Bir araya gelişimizin insani yönü de yoğunlaşıyor, bu birlikte öğrenmeyi de teşvik edici oluyor. Tabii daha önce erişilmez hoca olarak gördüğümüz kişinin (İlhan Tekeli) insan haliyle karşılaşınca yakınlaşıyorsunuz. Bu vakıf vesilesiyle bir insanı tanımanın ne olduğunu, ne kadar değerli olduğunu açıkçası tecrübe ediyorum.

Bir diğer çalışmamız ise İlhan Tekeli Tez ödülleri. İlhan Tekeli adına ODTÜ'de uzun yıllar verilmiş tez ödülleri zaten vardı. Lisansüstü öğrencilere verilir. Vakıf olarak biz bunu kurumsallaştırarak, tüm ülkeye yaydık. İlkini 2019 senesinde verdik. Yaklaşık 30 tane başvuru oldu. Jüri heyetimiz on akademisyenden oluşturuldu. Geçen yaz, başından sonuna tez okudular, şaka yollu şikâyet edenler de oldu. Ama Türkiye'de bizim alandaki çalışmaların çok çeşitli veya nitelikli olduğunu tespit etmeleri hepimizi sevindirdi. Tez ödülü, şehircilik alanında çalışanları birbiriyle tanıştırmayı, iletişim sağlamlarına olanak tanıyarak aralarındaki iş birliğini arttırmayı hedefliyor. Kendince tetiklenen bir süreci çalıştırdığını düşünüyoruz. Ve bu bizim açımızdan çok daha anlamlı ve Tekeli'nin de tam istediği bu aslında. Faaliyetlerimiz süreklilik kazanırsa kendi bilgisini üretebilen epistemolojik bir topluluk olabileceği düşüncesindeyim. Nihayetinde bu topluluk şehircilik kültürü alanında toplumun vicdanı olabilecektir. İlhan Tekeli de bu vicdan konusuna özellikle dikkat çekiyor.

Vakfımızın Mütevelli heyet üyelerinden Faruk Malhan Bey vakıf ismimizdeki "kültürü" kelimesinin müellifidir. Sadece şehircilik olmasın bunun yanında "kültür" kelimesi de olmalıdır önerisinde bulundu. Faruk Malhan Bey mimardır, ötesinde dünya çapında önemli bir tasarımcıdır; ODTÜ'deki öğrenciliğinden bu yana da Tekeli'nin yanındadır. Diyeceğim şu Faruk Bey bunu laf olsun diye söylemez. Düşünmeye başladım, kendi kendime dedim ki hakikaten Faruk Bey'in söylediği doğru. Çünkü ilk şehirlerin kurulduğu coğrafyalardan birisi Anadolu ve yakın çevresi. Dokuz bin yıl önce kurulmuş Çatalhöyük, daha yeni yeni anlaşılmaya çalışılan, kazı halindeki Göbeklitepe bize neyi anlatıyor? Şehircilik kültürünün tam da göbeğindeyiz. Bizim, asıl kültürümüz bu, şehir kurmak kültürümüzde olan bir şey, adeta bizim yazgımız bu coğrafyada. Oysa ecnebi memleketlerden getirdiğimiz kurumlarla şehircilik yapmaya çalışıyoruz. Kendimiz bu konunun dünyadaki ilk müellifleriyiz, o sebeple kültürü eklentisini kendi namıma çok benimsedim. Kültürü

nereden çıktı, şehircilik yeterdi falan diye söyleyen çok kişi olmuştur, ama benimsendi artık. Kültür kavramıyla vakfımız benim için çok daha anlamlı bir vaziyet almış durumda şu an. Daha da derinleşeceğimiz zaman içinde...

İlhan Bey'in "bence en değerli çalışması diyebileceğiniz bir çalışması var mı" ve genel olarak bütün bu çalışmalarını düşününce çalıştığı disiplinler ve de toplum üzerindeki etkisi nedir?

Şimdi bu soruyu bir tarihçiye sorsanız farklı bir cevap verecektir. Ekononmiste sorsanız farklı cevap verir. Bende kendime göre cevap vereyim, benim uzmanlık alanım ulaşım. Bana göre İlhan Tekeli'nin beni çok etkileyen iki önemli çalışması vardır. Birincisi rahmetli Tarık Okyay ile nesrettiği "Dolmuşun Öyküsü". Bir diğeri ise Yiğit Gülöksüz ve rahmetli Tarık Okyay'la birlikte kaleme aldığı "Gecekondu, Dolmuşlu, İşportalı Şehir" adlı eseri. Türkiye'de bu iki eserin öncesinde ya da sonrasında dolmuşa ilişkin sosyolojik boyutunu da işin içine alan bir çalışma yapılabilmiş değildir. Ülkemizde, bu değer, kalitede ve orijinallikte bir çalışma yapılamamıştır; bu çalışmalarını üçüncü dünya adına yapılmış önemli çalışmalar arasında da sayabilirim. Dışarıda üretilen teorinin tüketildiği ülkemizin uluslararası bilgi üretimine katkı sunacak nitelikte çalışmalar olduğunu rahatlıkla ileri sürebilirim.

Özellikle "Dolmuşun Öyküsü" kitabı beni çok etkilemiştir, çok feyz almışımıdır o kitaptan. O benim belki ulaşımı sevmeme de sebebiyet vermiştir. Her iki üç senede bir o kitabı okurum. Nedendir bilmiyorum ama iki, üç senede bir, bir Kemal Tahir serisi okur bitiririm, yanı sıra Tekeli kitapları gelir. Her cümlesinden bir şey çıkarır, ondan bir şey üretmeye çalışırım. Zaten özel arabam yok, hiç de ilgim olmadı özel araca. Tekeli de bunu beni övmek için söyler sağ olsun, ulaşım çalışıyor ama arabası da yok der. Araba da alamaz oldum şimdi, bu övgüden mahrum kalmamak için. Şaka bir yana, açıkçası ben bu iki çalışmasını çok değerli buluyorum.

Türkiye'de kurum tarihleri genel itibariyle yazılmaz. Kurumdan kastım, bir kuruluşun tarihi değil, böyle bir kurum tarihinden bahsetmiyorum. Tanzimat'tan bu yana Türkiye'nin imar, ulaşım, planlama gibi konulardaki safahatını şehircilik adına İlhan Tekeli'den başka inceleyen azdır. Tabi bunlar başta ben olmak üzere çok kişiye feyiz vermektedir. Selim İlkin'le birlikte yapmış olduğu Cumhuriyet'in Harcı çalışmasının Türkiye'nin bayındırlık tarihini ortaya koyan son cildi beni çok etkilemiştir. Yani umur-u nafia programlarından tutun, cumhuriyetin ilk dönemi ve sonrasında karayolu, demiryolu programları başta olmak üzere Türkiye'nin bayındırlık tarihi çok kapsamlı ve nitelikli bir şekilde ele alınmıştır. Kitap ayrıca Tanzimat sonrası geçiş

dönemlerini de çok iyi işlemiştir. Türkiye'deki bu bayındırlık tarihi konusunda belki en zirve çalışma bu kitaptır.

Öte yandan, Tekeli eylem adamı da olmuştur. 70'lerdeki toplumcu belediyeciliğin fikri önderi Tekeli ve arkadaşlarıdır. İlhan Tekeli'yi arkadaşlarından ayırmamak lazım. Açıkçası eylem adamlığının en önemli özelliklerinden birisi arkadaşlarıyla birlikte hareket edebilmek olduğunu görüyorum ben. Onlara fikri önderlik yapsa bile bir ekibin, bir camianın, bir oluşumun parçası olmak onun için çok daha önemlidir. Dolayısıyla kişiler onun hayatında çok önemli yer tutar. Yiğit Gülöksüz, Tarık Okyay, Selim İlkin, Esat Turak, Tansı Şenyapılı yanında bir sürü insan sayabiliriz açıkçası. 70'lerdeki toplumcu belediyecilik seneler sonra karşımıza yeni toplumcu belediyecilik olarak Sn. Bülent Tanık'la, onun sonrasında Sn. Aziz Kocaoğlu'yla İzmir Modeli olarak çıkmıştır. Ve Sn. Aziz Kocaoğlu bana göre Türkiye'de belediyecilik tarihinde, İlhan Tekeli'nin ortaya koymuş olduğu yaklaşımı, en iyi uygulayabilen kişilerden birisi olmuştur. Bana göre çok başarılı bir belediye başkanlığı vardı. İzmir Modeli çalışmalarında inceleme fırsatı bulduğum İZBAN'ın İzmir'e kazandırılması kadar Türkiye'de yenilikçi bir örgütlenme modeli daha yoktur. Devlet denilen devasa mekanizmayı ahenkli bir şekilde harekete geçirebilmiş bir şahsiyettir Sn Aziz Kocaoğlu. Bu özellikle siyasetçilerde bulunması durumunda çok değerli olan bir meziyettir. Bizim çalışmalarımızda ya da alanımızda karşılaştığımız aktör temelli modelin canlı versiyonuyla karşılaştım diyebilirim. Yenilikçi, girişken, tuttuğunu koparabilen nitelikte bir aktör aracılığıyla İlhan Tekeli'nin fikirlerinin hayata geçip, topluma kazandırılması çok önemli olmuştur. Zamanında Ahmet İsvan'ın, Erol Köse'nin, Vedat Dalokay'ın çalışmalarının arkasında da Tekeli düşünce yapısını görürüz; temellerinde bu vardır. Ve aynı şekilde günümüzde Aziz Kocaoğlu'nun belediyeciliği de önemli, incelenmesi ve Türkiye'ye kazandırılması gereken bir model olmuştur. Yani çok önemli bir aktörün eylemlerinin fikri arka planını kurmuş ve bunu formüle etmiş, süreci izlemiş, sürecin içinde olmayı da başarmıştır Tekeli.

Çok teşekkür ediyoruz hocam.